

ISLOM DINIDA QO'SHNIHILIK MUNOSABATI

NEIGHBORHOOD RELATIONSHIP IN ISLAM

ОТНОШЕНИЯ СОСЕДСТВА В ИСЛАМЕ

Ilmiy rahbar: X.U.Samatov

Talaba: A.T.Ismatov

TATU Samarqand filiali Telekomunikatsiya texnologiyalari va
kasb ta'lim fakulteti TT 23-05 guruh talabasi
e-mail: adhamismatov21@gmail.com

Аннотасија

Ushbu maqolada islom dinida qo'shnihilik munosabati, ya'ni qo'shnihilik ming yilchilik deganday bizqushnihilikni ham unutmash kerak, shu mavzu haqida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Din, ta'lim, tarbiya, Quronu karim, shariyat, oyat, fikrlash.

Аннотация:

В этой статье добрососедство в исламе отношения, т.е. мы как тысячелетнее добрососедство не следует забывать о соседстве, пояснили.

Ключевые слова: Религия, образование, обучения, Священный Коран, шариат, аят, мышление.

Annotation:

In this article, the suras given in Qurani Karim about the spread of Islam its influence on education and upbringing, about this hadith. To what extent karim's influence on upbringing, education is highlighted.

Keywords: Religion, education, upbringing, holy, Quran, morals, spiritual education, interpretation, Rabbil Alamiyn, sharia, dinar, verse, pedagogical thinking. Islom dini insonlar va ularga o'zaro munosabatlarini belgilaydigan amaliyotlarni tartibga solgan dindir. Islom dini yo'qotilgan dushmanlarning tanlatishlari va haq-huquqini himoymizga olishi natijasida, boshqa millatlar va dindorliklarga munosabatlariga ham munosabat qilish, ularning tamoyillariga murojaat qilish

maqsadida muqaddas dinlarning o‘zaro bog‘lanishlarini bilish kerak. Islom zamon bilan unga doir bog‘liqlik muhitini ham o‘zida olib boradi. Islom dini yo‘qotilgan dushmanlarning tanlatishlari va haq-huquqini himoya qilishni o‘z ichiga olishi natijasida, juda ko‘p dinlar, jumladan Islom, hamma odamlarning diqqatini jalb etgan, ko‘plab kitoblar tuzgan, turli fan va sohalarda yuqori kechinmalar ko‘rsatgan. Bulardan ba'zi kitoblarni Qur'on deb atash, ya'ni musulmonlarning qurbonlar vaco'ti sifatida qabul qilgan Qur'on Majeedga (davlati Islom kitoblari) qaraganda yashiradi. Islom - bu "bu asriga muvofiq" deb atalgan ming ming organilgan dinlarning diplomatiyasi edi. Islom dini Mateshositlik sifatida uchrashgan, musulmonlar yo'qotadigan dushmanlarning tanlatishlari bilan aloqalarini yanada kengaytirish, ularing diqqatini va adolatlarni qayta tiklash maqsadida bir marta qabul qilingan, va ularga nisbiydoshlik va insonparvarlik tamoyillari bilan bog'liq munosabatlarni ta'minlaydi. Islom kabi hujjatlarga zid ko'rsatayotganlar jarohatli bo'lib turibdi. Islom dini gunohbyaraqsiz jo'raytirgan narsalar bir qator hidislarga asoslanib, qur'on tafsirlarida to'planadi (hikoya - bu Qur'on jomi nusiyan, tarikh - bu kitobga muvofiq jamiyatning tarixi) va osmoniy harakat qo'l-yo'llashlar va qiyomatga diggingi hayotga bog'liq masalalarga tushuntirildi. Islom dini tarbiya o'rnini o'zgartirishda o'z ichiga teamul va amalga oshirish tamoyillarni jamlab olib keladi. Islomda adabiyotlar, hadislar, quron ayatlar va erkinlik dalillaridan foydalaniladi. Islom shaxsni yaxshi va o'zining yaxshi xususiyatlarini o'rganishda qo'llaniladigan amallar va sunnatlarga asoslangan. Hazrat Abu Hurayra raziylolohu anhudan rivoyat qilingan hadisda Payg'ambar sallolohu alayhi vasallam "Ey, Abu Hurayra taqvodor bo'ling insonlarning obidrog'i bo'lasiz, qanoatli bo'ling insonlarning shukr qiluvchirog'i bo'lasiz, o'zingizga yaxshi ko'rganingizni boshqa insonlarga ham yaxshi ko'ring mo'minlardan bo'lasiz, qo'shnilaringiz bilan go'zal muomalada bo'ling musulmon bo'lasiz, huda behuda qulavermang ko'p kulgu qalbni o'ldiradi",- dedilar.

Xalqimizda "mehr ko'zda" degan naql bor. Ya'ni kishi o'z yaqinlari bilan tez-tez uchrashib, hol ahvol so'rab tursa, dardu quvonchlariga sherik bo'lsa, atrofidagi insonlardan yordamini ayamasa va munosabatlar hech bir g'arazsiz faqat Alloh roziligi uchun samimiy bo'lsa, albatta, jamiyatdagi barcha insonlar bir birlariga nisbatan mehr oqibatli bo'ladilar. Bunday fazilatli odobu axloq aynan o'zbek xalqiga xos bo'lgan xislatlardandir. Biz bu qadriyatlarimizni asrab avaylashimiz kerak. Alloh taolo Qur'oni Karimda ba'zi narsalarni mufassal bayon qilgan bo'lsa ba'zi narsalarni umumiy bayon qilgan. Umumiy bayon qilingan narsalarning tafsilotini Rasululloh sollallohu alayhi vasallam bayon qilib berganlar. SHuning uchun ham dinimiz

ta'limotlarida mo'min bandaning Alloh taolaga nisbatan bo'ladigan odobidan tortib, eng oddiy narsalarga nisbatan bo'lgan odobigacha topishimiz mumkin. Zero, Islom dini odob-axloq dinidir. Islomning eng katta darsi ham axloq darsidir desak, yanglishmagan bo'lamiz. Agar musulmon bo'lsag-u, lekin go'zal axloqimiz bo'lmasa, demak, biz Islomdan hech narsani o'rganmagan bo'lamiz. Shu ma'noda Abdulloh ibn Muborak rahmatullohi alayh: «Dinning deyarli uchdan ikki qismi odobdir», deganlar. Hakim zotlardan biri: «Kim sizdan axloq jihatidan ustun bo'lsa, demak, u din jihatidan ham sizdan ustundir. Chunki din axloqdir!» deya ta'kidlagan. E'tibor beradigan bo'lsak, Alloh taolo O'zining habibi Muhammad sollallohu alayhi vasallamni vasf qilganida u zotning nasabi yoki mol-mulki, yoki shaklini vasf qilmagan. Balki: «Albatta siz butun uzradasiz»! deb, u zoti bobarakotning axloqlarini va odoblarini vasf qilgan.

Shu ma'noda ulamolar: «Hatto ilm ham go'zal insoniylik uchun kifoya qilmaydi», deganlar. Chunki insonning go'zalligi uning odob-axloqi bilan namoyon bo'ladi. Ulamolar faqat ilmning o'zi olinga naf bermasligiga, balki uning odob bilan ziynatlanishi zarurligiga shaytonni misol qilib keltirganlar. Ya'ni shaytonda ham ilm bo'lgan, ammo unda go'zal axloq bo'lmagan. Shuning uchun odob insonning qadr-qimmatini belgilovchi mezon hisoblanadi.

Kunlik taomingizda qo'shnining haqi bor

Yana bir hadisda aytiladi: «Kimda kim Allohga iymon keltirsa, oxirat kunidan umidvor bo'lsa, qo'shnisiga yaxshilik qilsin». Qo'shnisiga yomonlik qilganlar-chi?. Qo'shniga yomonlik qilsa, demak, oxiratdan umidvorlik yo'q, iymoni mukammal emas. Hadislardan birida Payg'ambar alayhissalom aytadilarki, «Kimda kim qo'shnisi och bo'lgan holda o'zi to'q bo'lib tong orttirsa, iymoni mukammal emas». Har kuni kechqurun qaynatgan qozoningizdagi bir kosa ovqatda qo'shnining haqi bor.

Qo'shni imorat qurishda qo'shnidan izn oladi

Dinimiz qoidalariga ko'ra, qo'shni qo'shnisining ruxsatisiz uning imoratidan baland imorat qurmasin. Imoratni o'zining yeriga quradi, lekin qo'shnisining imoratidan baland qilmasin. Nega? Uni quyoshdan to'sib qo'ymasini, uning roziligini olsin. Odob yuzasidan imorat qurayotgan inson derzasini qo'shni tomonga ko'rinadigan qilib qurmaydi. Chunki bu birovning oilasiga nazar solish bo'lib qoladi.

Qo'shnichilik odoblari nimalar?

Qo'shni orasidagi haqlar haqida gap ketar ekan, qo'shni biror joyga safar qilsa, uyini o'zinikiday muhofaza qilib turadi; muhtoj bo'lsa, yordam beradi; bemor

bo'lsa, holidan xabar oladi; maslahat so'rab chiqsa, to'g'ri yo'l ko'rsatadi; uning bilmagan narsasini o'rgatadi, qo'shning xursandchiligidan xursand bo'ladi, boshiga tushgan musibatdan tashvishga tushadi. Bu – qo'shnilar o'rtasida lozim bo'lgan odoblardir.

3 toifa qo'shnilar kimlar?

Yuqorida iqtibos keltirilgan oyatdan kelib chiqib, ulamolar qo'shnilar 3 toifaga bo'linishini aytishgan. Birinchi toifa shunday: u bilan sizning orangizda bitta haq, ya'ni qo'shnichilik haqi bo'ladi. Shunday qo'shni borki, u bilan sizning orangizda ikkita haq bo'ladi. U ham bo'lsa, qo'shnichilik va musulmonlik haqi. Shunday qo'shni ham borki, uning qo'shnisida uchta haq bo'ladi. Qarindosh qo'shni musulmonlik, qarindoshlik va qo'shnilik haqiga ega. Insonning qo'shnisi boshqa dinga e'tiqod qilsa, yuqoridagi sanab o'tganlarimiz qo'shnichilik haqlariga qiradi. Agar u musulmon bo'lsa, islom huquqlari ham qo'shiladi. Musulmonning musulmonda haqi bor. Ko'rishganda salom berish, aksa urganda sog' bo'ling, deb qo'yamiz. Hayotda yo'lidan adashsa, to'g'ri yo'lga solishga harakat qilish, vafot etsa, janozasida ishtirok etish musulmonlik haqi bo'ladi.

Qo'shniga aziyat berish 10 kishiga aziyat berish bilan barobar

Agar qo'shni qarindosh bo'lsa, 3ta haq bo'ladi. Qarindoshlik haqi ham bor bu yerda. Bordi-keldi, maslahat, yaqin munosabat o'rnatish shunga kiradi. Yana shunday munosabat borki, qo'shniga yomonlik qiladigan, qo'shnichilik munosabatlarini bilmaydigan insonlarga ham hadislarda bir so'z bor: inson qo'shnisining bitta tovug'ini o'g'irlasa, boshqa joyda o'nta xonadonga o'g'irlik qilganga teng bo'ladi. Ichkilik ichib qo'shnilarga aziyat yetkazish ko'payib ketdi. Mana shunaqa holatlar ko'payganidan qo'shnilar orasida samimiyat yo'qolyapti, natijada qo'shni boshiga ish tushsa, odamlar yugurib chiqmaydigan bo'ldi. Nimaga? U – qo'shnichilikni bilmaydigan odam. U – bezori. Musulmonlar bir narsani anglashlari kerakki, qanday aziyat yetkazadi yoki yo'q unga yaxshi qo'shnichilik munosabatini qilaverish kerak. Ayniqsa, shahar joylar, ko'p qavatli uylarda ba'zi qo'shnilar bir-birini tanimaydi.

Inson boshiga ish tushganda birinchi qo'shni xabar oladi

Qo'shnilar o'rtasidagi munosabatlar darz ketishining bosh sababi – xalqimiz qo'shnichilik munosabati farishta Jabroilning Payg'ambar alayhissalomga qilgan vasiyatlari ekanini yaxshi tushunib yetmasligidandir. Allohning inoyati, Qur'onda zikr qilingani, kuni kelib Jabroil alayhissalom vasiyatda shunday bardavom bo'laversalar, inson mol-dunyosi farzandiga qoladigan bo'lsa, qo'shniga ham ulush ajratib qolsak kerak, degan darajaga borilishi qo'shnichilik munosabatlarining

ahamiyatini anglatib turadi. Chunki inson boshiga ish tushganda oldiga birinchi keladigani qo'shnisi bo'ladi. Uzoqdagi qarindosh yetib kelgunicha qo'shni chiqib mushkulingizni oson qiladi yoki farzandingiz holi haqida xabar beradi yoki xonadoningizga keladigan odamga siz haqingizda yaxshi axborot beradi. ¹Muso alayhissalom Allohdan hayotlik davrida jannatdagi qo'shnisini ko'rsatishni so'rabdilar. U kishiga ilhom bo'lib falon mamlakatdagi bir qassob jannatda qo'shni ekani bildirilibdi. Izlab borib, qaragach, Muso alayhissalom qo'shnim shumikan, deb ikkilanibdi. Keyin yaqinlashib, bir kunga uyidan joy so'rab, bir kecha tunabdi. Qarasa, uyda savatda bir narsa osig'liq ekan. Unda munkillab qolgan qariya onaxon. Qassob onasiga g'amxo'rlik qilish uchun uylanmay, faqat shu onasi uchun yashab, ishga ketganda shu savatga qo'yib ketar ekanlar. Qaytganida sochini tarab, yuz qo'lini yuvib, taom berarkan. Bir kechada Muso alayhissalom qassobning onasiga qilgan xizmatini ko'rib, «ey Parvardigor, roziman», degan ekan. Jannatdagi qo'shnilarimiz ham ana shunday insonlar bo'lishi uchun biz ham atrofimizdagi qo'shnilarga chiroyli munosabat qilishimiz, ular Allohning huzurida ham bizning haqimizga yaxshilikka o'tishlari uchun, eng asosiysi, Allohning buyurgan amri, Payg'ambar alayhissalomning ko'rsatmalariga muvofiq munosabat o'rnatsak, shunda dunyoda va oxiratda saodat ahlidan bo'lamiz.

Ikki kishining orasini isloh qilish uchun yolg'onga ruxsat bor

Payg'ambar alayhissalom hadisi shariflarida aytiladi: «Ikki insonning orasini isloh qilishning ajr-u savobi nihoyatda katta». Qo'shnilar o'zaro kelishmay qolgan vaqtda o'sha atrofdagi qolgan qo'shnilarga, ular xoh ahli ilm bo'lsin, oqsoqollar bo'lsin, juda katta mas'uliyat tushadi. O'zaro kelishmay turgan insonlarning orasini isloh qilish Islomda juda katta savob ish. Shu ikkita inson orasini isloh qilish nuqtayi nazaridan yolg'on gapirishga dinimiz ruxsat beradi.

Yer talashgan yerniki...

Imom G'azzoliy shunday hikoya qilgan: «Ikki kishi yer talashar ekan. Biri bu joy menga otamdan qolgan desa, ikkinchisi bu joyni hokim menga xatlab bergan, derkan. Ikkoviyam bir-biriga ketmon ko'tarsa, Yer aytarkan: bunisiyam, unisiyam meniki. Bir kun kelib ikkoving ham menikisan». Shunday ekan, dunyoda qoladigani – odamiylik, iymonlilik. To'g'ri tushuntirib bu dunyoda hal etilmaydigan muammoning o'zi yo'qligini uqtirish kerak. Hadisda musulmon musulmonga birodar ekani aytiladi. Unga zulm ham qilmaydi, o'z holiga ham tashlab qo'ymaydi.

¹ Davrenov, J., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA XVI-XVIII ASRLARDA YAPONIYA DAVLATI TARIXINI AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).

Ikkita musulmon arzimas narsani deb bir-biriga zulm qilmasligi va atrofdagilar ham beparvo bo'lib o'z holiga tashlab qo'ymasligi ham kerak. Qo'ni-qo'shnilar orasidagi kelishmovchilik ko'pchilikning hushyorligi bilan muolaja qilinadi.

Payg'ambarimiz yahudiy qo'shnisini ham unutmagan

Payg'ambarimiz sollallohu alayhi va sallamning ko'p hadislarida bu voqea keltirilgan. Ma'lumki, Madinada yahudiylar ko'p bo'lgan. Ular bilan murosa qilib yashalgan. Payg'ambar alayhissalom bir kuni hazrati Ali va boshqa bir sahobiyga qurbonlik qilib, uning go'shtini tarqatishni buyurdilar. Ular kimdan boshlashni so'rashganida, «mana shu qo'shnidan boshlang», deya yahudiy qo'shnisini ko'rsatdilar. Bu yahudiy-ku, deyishsa, «u qo'shni», deb javob berdilar. Hazrati Umar roziallohu anhunging hayotida ham bunday voqealar juda ko'p bo'lgan. U kishi qurbonlik qilib go'sht tarqatgan paytlarida so'yuvchi qassob va xizmatchilar go'shtni maydalab tarqatgunlarigacha «yahudiy qo'shni qolib ketmadimi», deb 3 marta qayta so'raganlar. Inson xayr-saxovatni ham, kechqurungi taomidan kim bo'lishidan qat'i nazar qo'shniga ilinishi bu – Islomning go'zalligidir.

XULOSA

Men xulosa qilamanki inson qo'shnichilik munosabatni yahshi qilishimiz kerak, chunki erta yahshi kundayam yomon kundayam qo'shnilar birinchi keladilar. Alloh ham qushnichilik qilgan insonni yahshi kuradi. Biz ham qushnilarim bilan juda yahshi kelishamiz. Qo'shnichilik ming yilchilik degan naql bejiz aytilmagan buni tagidayam juda ko'p ma'no bor. Hozirgi kunda islom dinida qo'shnichilik juda ham yahshi deb olmaymiz chunki har xil vaziyat bulib, qoladi tortishuv bo'lib qoladi, bir birini farzandlari urushib qolsa ota-onalari o'rta tushib kelishmovchiliklar bo'ladi. Nima bulsa ham qushnilar omon bo'lishsin yahshi kunda ham yomon kunda ham yonimizda bo'lishadi. Men o'z xulosam shundan iborat. Xulosa asosiy qo'shnichilikni unutmashlik kerak.

REFERNCES

1. Asqar Zunnunov Pedagogika tarixi «ШАРК» НАШРИЁТ-МАТБАА АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ БОШ ТАХРИРИЯТИ ТОШКЕНТ - 2004
2. В.Х.ХОДЖАЙЕВ «УМУМИЙ ПЕДАГОГИКА НАЗАРИЯСИ ВА АМАЛИЙОТИ» «Sano-standart» nashriyoti Toshkent - 2017
3. Omina Shenliko'g'li «Imomning manekin qizi»

4. Khaydarov, S. A. (2021). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. International scientific and practical conference. CUTTING EDGE-SCIENCE. In Conference Proceedings (pp. 41-43).
5. Davrenov, J., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA XVI-XVIII ASRLARDA YAPONIYA DAVLATI TARIXINI AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).
6. Narmatov, D., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA ISPANIYA XV-XVII ASRLARDAGI TARIXI. Scientific progress, 1(6).
7. Elguzarov, B. B. O. G. L., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA MITANNI DAVLATCHILIGINING O'RNINI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6), 616-619.
8. Erkinov, A. S. O., & Haydarov, S. (2021). YUNON-BAQTRYA PODSHOLIGINING IJTIMOYI TUZIMI, XO'JALIGI VA MADANIYATI. Scientific progress, 1(6), 620-622.
9. Nematov, M. D. O., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI ORGANISHDA SHUMER-AKKAD DAVLATCHILIGINING ORNI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).
10. Ermatov, F., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA 1870-1914 YILLARDA ANGLIYANING O'RGANILISHI. Scientific progress, 1(6).
11. Do'Stmurodov, S., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA XVI-XVIII ASRLARDA HINDISTONNI O'RGANISH. Scientific progress, 1(6).
12. Mengboyev, S. N., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA URARTU PODSHOLIGINING O'RNINI. Scientific progress, 1(6).
Scientific Journal Impact Factor (SJIF 2022=5.016) Passport: <http://sjifactor.com/passport.php?id=22257>
13. Asqarov, N. S. O., & Haydarov, S. (2021). ARAB XALIFALIGINING POYTAXTI BAG'DODNING TANAZZULGA YUZ TUTISHI. Scientific progress, 1(6).
14. Ro'Zmetov, J., & Haydarov, S. (2021). TARIXNI O'RGANISHDA SOSONIYLAR DAVLATINING O'RNINI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).
15. Tulaboyev, D., & Haydarov, S. (2021). TARIXNI O'RGANISHDA MESOPATAMIYANING TARIXI VA DINI: O'RNINI HAMDA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(6).

16. Хдйдаров, С.А., (2022). Захриддин Мухаммад Бобур: бир кулда муйкалам-у, бир кулда тож. Scientific progress, 3(3).²
17. Karimov I. A. Barkamol avlod – O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori. –Т.: Sharq nashriyot – mabaa konserni. 1997. -63 b.
18. Samatov, Khurshid. "Issues Naqshbandi teaching peace and harmony in society." Theoretical & Applied Science 2 (2016): 175-179.
19. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction. – 2021.
20. Samatov, K. (2016). Issues Naqshbandi teaching peace and harmony in society. Theoretical & Applied Science, (2), 175-179.
21. Ulmasjonovich K. S. Mystical and philosophical foundations of human interaction (based on the teachings of makhdumi Azami Kasani) //European Scholar Journal. – 2021. – Т. 2. – №. 11. – С. 45-48.
22. Ulmasjonovich, K. S. (2021). Mystical and philosophical foundations of human interaction (based on the teachings of makhdumi Azami Kasani). European Scholar Journal, 2(11), 45-48.

² . Mengboyev, S. N., & Haydarov, S. (2021). TARIX FANINI O'QITISHDA URARTU PODISHOLIGINING O'RNI. Scientific progress, 1(6).